

Overwinterende futen voor de Hollandse kust

In zee rustende futen
Foto: Hans Verdaat

Wist u dat niet alleen de duinen langs de Hollandse kust een belangrijk natuurgebied vormen, maar dat dit ook geldt voor de aangrenzende kustzone van de Noordzee? De zee voor onze kust vormt namelijk één van de belangrijkste overwinteringsgebieden van de fuut in Europa.

Tekst: Jelle van Dijk

Op zaterdagmorgen 22 januari 2006 speuren Noordwijkse vogelaars de zee af om futen te tellen. De omstandigheden zijn ideaal: windstil en zicht tot aan de horizon. Tot vlak achter de branding rusten dichte groepen futen. Daarbuiten foerageren enkele futen in los verband. Op elk telpunt tekenen de waarnemers de grootste concentraties in op een kaartje om dubbeltellingen te voorkomen. Het resultaat mag er zijn! Langs een kuststrook van 14 km levert deze simultaantelling 12.617 futen op.

Futen op zee ontdekt

Dat in de wintermaanden grote groepen futen op zee verblijven, was tot in de jaren zeventig niet bekend. Voor grote concentraties ging je in augustus naar Gaasterland en in de winter naar de Grevelingen. Pas na de oprichting van de Club van Zeetrekwaarnemers in 1972 werd duidelijk dat de kustzone van groot belang is voor overwinterende futen. Bij elke zeetrektelling werd (en wordt nog steeds) behalve het aantal langs vliegende vogels ook het aantal in zee rustende vogels genoteerd. In de verslagen uit die tijd is te lezen dat vooral tijdens vorstperioden honderden futen voor de telposten verschenen. Ook trokken regelmatig duizenden futen langs de kust, vooral tussen de Maasvlakte en IJmuiden. Daarbij

Langs vliegende futen
Foto: Hans Verdaat

De aanwezigheid van al die futen ging gepaard met een opvallende sterfte. De slachtoffers bleken sterk vermaard. Blijkbaar vormde het sterk afgekoelde kustwater geen goed foerageergebied meer. Opvallend in de jaren tachtig was verder dat ook in zachte winters meer futen langs de kust werden gezien. Laatstgenoemde trend zette hierna door. Ook in de vele zachte winters van deze eeuw zijn regelmatig grote aantallen futen voor de kust gezien.

Met schepen en vliegtuigen

Naast tellingen vanaf de kust vormden in de jaren negentig ook tellingen vanaf schepen een belangrijke informatiebron. Het verspreidingsatlasproject van het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) bestreek niet alleen de kustwateren, maar het gehele Nederlandse deel van het Continentaal Plat. Na dit onderzoek schreef het NIOZ dat in sommige winters een kwart van de West-Europese populatie futen voor de Hollandse kust te vinden is. Vervolgonderzoeken vanaf 2000 door Wageningen Marine Research bevestigen, dat het om internationaal belangrijke aantallen gaat (tienduizenden).

Naast waarnemingen vanaf de kust en vanaf schepen is er nog een derde informatiebron bijgekomen. In het kader van de Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) verzamelt Rijkswaterstaat sinds 1984 ook zeevogelgegevens door middel van tellingen vanuit een vliegtuig. Daarbij ging aanvankelijk alle aandacht uit naar de verspreiding van soorten die vrijwel het gehele jaar

ging het meestal om sterk geconcentreerde trek in een korte periode kort na zonsopgang. Hierbij vlogen vrijwel alle vogels in zuidelijke richting. Dit verschijnsel werd hierna vrijwel jaarlijks waargenomen. Aangenomen wordt dat het hier vooral om correctievluchten over korte afstand gaat vanwege afdrijven in noordelijke richting gedurende de nacht.

Strengere en zachte winters

Tijdens de strenge winters van de jaren tachtig waarbij alle binnenwateren dichtvroren, werden duizenden futen langs de Hollandse kust gezien. Op 8 januari 1985 zagen Scheveningse tellers in drie uren bijna 13.000 futen in zuidelijke richting passeren.

op zee verblijven en alleen aan land komen om te broeden, zoals drieteenmeeuw, alk en zeekoet. De fuut, die sterk geclusterd in de smalle kustzone overwintert, werd niet in dit onderzoek betrokken.

Bij een vliegtuigtelling doet zich namelijk het probleem voor dat de futen onderduiken als het vliegtuig laag overvliegt. Bij het vliegen op grotere hoogte ontstaat een ander probleem: de zwemmende vogels zijn niet meer op naam te brengen. Recentelijk is een methode voor vliegtuigtellingen ontwikkeld die een betrouwbaar beeld van de futenpopulatie langs de kust geeft.

Geen beschermde status

Het kustwater tussen de Maasvlakte en de Hondsbossche Zeewering heeft geen beschermde status, in tegenstelling tot de Voordelta en de Noordzee grenzend aan de Waddeneilanden. Diverse instanties, waaronder Vogelbescherming Nederland, hebben er herhaaldelijk op gewezen dat dit gebied voldoet aan de normen voor een Important Bird Area (IBA). Voor negen soorten is dit kustgebied van belang. Naast de fuut zijn dat roodkeelduiker, grote stern, visdief, dwergmeeuw, stormmeeuw, grote mantelmeeuw, kleine mantelmeeuw en zilvertmeeuw. Deze kustzone zou een beschermingsstatus moeten krijgen, zodat er meer rekening gehouden wordt met de natuurwaarden. Ook Duinbehoud staat daar achter. Dat kan van belang zijn bij het plaatsen van windmolens, grootschalige zandsuppleties en intensieve kustvisserij. Kijkt u binnenkort zelf aan de Hollandse kust of u futen op zee ziet! •

Jelle van Dijk is kenner van de natuur rondom Noordwijk en auteur van verschillende boeken hierover

Roodkeelduiker (winterkleed)
Foto: René van Rossum